

РУШДИ ИЛМҲОИ ТАБИАТШИНОСӢ

Паёми навбатии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон тақонбахши тамоми соҳаҳои ҷомеа, баҳусус ҷомеаи илмии кишвар ба ҳисоб мерафт. Эълон гардидани солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маъориф” ба мутахассисони илмҳои дақиқ, махсусан, ба олимони илмҳои табиатшиносӣ руҳи илҳомӣ тоза бахшид.

Рӯй овардан ба илмомӯзӣ, хусусан ба илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ худ қадами боэътимод барои рушди устувори иқтисоди кишвар ва таъмини рақобатпазирии кишвар дар арсаи ҷаҳон мебошад. Зеро дар марҳилаи нави рушди Тоҷикистон нақши илм ва тафаккури илмӣ дар ҳалли масъалаҳои иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва бунёди хеле муҳим аст. Дар замони муосир илм ба омилҳои муҳимми рушд ва нишондиҳандаи асосии иқтисодии кишварҳо табдил ёфта, мутахассисони баландихтисос ва аз илми замонавӣ огоҳ қувваи асосии истеҳсолкунанда ба ҳисоб мераванд. Дар ин замина мақом ва ҷойгоҳи ҳар як кишвар дар арсаи байналмилалӣ маҳз аз иқтисодии неруи зеҳнӣ, дараҷаи рушди инноватсионӣ ва дастовардҳои назаррас дар самти илм ва технологияи муосир вобастагии амиқ дорад.

Албатта ҳаётро бе илм ва дастовардҳои он тасаввур кардан ғайриимкон аст. Пешвои муаззами миллат дар суҳбатиҳои худ борҳо таъкид намудаанд, ки «илм дар рушди кишвар нақши калидӣ дорад». Дар ҳақиқат, имрӯз илму техника ба муҳаррики рушди ҷомеа табдил ёфта, ба ихтиёри одамон қувваи бузургеро гузоштанд, ки барои яқбора зиёд кардани миқёси фаъолияти дигаргунсозӣҳои онҳо имконият медиҳанд.

Дар ин радиё вазифаи асосии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, пеш аз ҳама, тайёр намудани кадрҳои баландихтисос, болаёқат, бомаърифат ва тавоно мебошад. Хушбахтона, ҳамин тавр буд, ҳаст ва боқӣ хоҳад монад. Аммо бо баъзе аз сабабҳо, ки дар давраи ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ ба вуқӯ пайваست, моро нагузошт, ки майли бештар ба фанҳои табиатшиносӣ дошта бошем. Ба ғайр аз ин дар сохтори маъориф раванди деградационӣ ба амал омада, структураи дидактикии Шӯравӣ барҳам хӯрд ва усули нави таълимӣ ҷорӣ гардид. Ин амал боиси камшавии миқдори соатҳои дарсии фанҳои дақиқ, риёзӣ ва табиатшиносӣ гардид.

Донишҷӯ бояд бештар вақти худро дар лаборатория гузаронида, ихтиёран корҳои илмӣ-амалиро худ иҷро кунад ва истеъдоду маҳорати эҷоднашро тақвим диҳад. Барои ин моро зарур аст, ки лабораторияҳои таҷрибавӣ ва илмиро бо асбобу анҷомҳои замонавӣ таъмин намоем ва барои хуб истифода намудани онҳо устодони соҳибтаҳассусро ҷалб намоем.

Манн ба мамлакатҳои беруна зиёд сафари илмӣ доштам. Дикқатамро бештар китобҳои дарсӣ ҷалб менамуд. Дар дӯкони китобфурӯшӣ аз як ҷони дақиқ (химия, физика ва биология) якчанд намуд китобҳои дарсии муаллифони гуногуни соҳаро дучор мешудам, ки шахс метавонад аз байни онҳо ба худ дилхоҳашро интихоб ва дастрас намояд. Ҳамин анана дар мо кам ба ҷашм мерасад. Фикр мекунам, ки устодони ботаҷрибаҳо ба навиштани чунин китобҳои дарсӣ ва нашри онҳо, ки 1 ё 2 - қисмро ташкил медиҳанд, омода намоем.

Тавре Пешвои миллат қайд намудаанд: «Сухангӯю суханрон хеле зиёд аст, вале ихтирокор, соҳибкор ва донишманд намерасад». Ин суханҳо моро водор месозад, ки маҳфилҳои илмии кафедраҳо ва кор бо донишҷӯёнро пурзӯр намуда, ҷавононро аз курси аввал дар роҳи илм ҷалб намоем. Маҳорати суханронӣ ва баёни натиҷаҳои илмии онҳоро дар баромадҳои сифатан баланд бардорем. Рисолаҳои дипломӣ, магистрӣ, аспирантӣ, унвонҷӯиро мақсаднок ба роҳ монем. Мавзӯҳои илмиро мутобиқи талаботи замони интихоб кунем. Барои иҷрои ин корҳо вақти зиёд ҷудо карда шуда, назорат низ болои иҷроӣш пурзӯр карда шавад.

Зимни суханронӣ дар Паёми ҳеш Пешвои миллат қайд намудаанд: «Анҷоми мақсадҳои бомуваффақонаии соҳаи илм ва маорифи кафолати босифати ҳадафҳои стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон шуда метавонад». Ин андеша мазмунан бузург дорад, ки дар иҷрои чунин маром дар навбати аввал мо бояд ҳиссагузор бошем. Аз ин лиҳоз, мо устодон вазиладор ҳастем, ки, пеш аз ҳама, ба ҳалли мушкилоти ба вучудодада тайёр бошем, донишу малакаи худро такмил дода, барои наслҳои оянда пайвасти талош намоем. Ҳамзамон, ҷиҳати интихоб намудани мавзӯҳои илмӣ ва кадрҳои болаёқат ҷиддӣ муносибат намуда, мавзӯҳоро тавре интихоб намоем, ки онҳо ба талаботи илми муосир ҷавобгӯ бошанд. Интихоби мавзӯҳои илмӣ яке аз марҳилаҳои муҳим ба ҳисоб меравад. Мавзӯи интихобгашта бояд ба пешрафти илм манфиатнок бошад ва барои баланд бардоштани сатҳи дониши донишҷӯён, магистрҳо, аспирантҳо ва ғайра мусоидат кунанд. Бинобар ин, мавзӯи интихобшуда натавоҷи ҷиҳати илмӣ, балки ҷиҳатҳои тарбиявӣ дошта бошад. Таҷриба нишон медиҳад, ки барои ба даст овардани натиҷаҳои муҳимми илмӣ лабораторияҳои боҳашамат зарур нест, балки дар ин ҷода нақши асосиро сардор, роҳбар, олимони намоён мебозанд.

Маҳз аз ҳамин нуқтаи назар ва бо назардошти вазъии воқеии ҷаҳони имрӯза ва рушди тараққиёти илми муосир Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии худ таъкид намуданд: “Роҳбарону кормандони соҳаи маорифро зарур аст, ки дар баробари чунин дастгириҳои давлат ва афроди ватандӯст сатҳу сифати таълимро дар ҳар як муассисаи таълимӣ, сарфи назар аз шакли моликияти онҳо ва дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот баланд бардоранд. Инчунин, назорати азхудкунии донишҳои замонавиро пурзӯр гардонда, наврасону ҷавононро ба мутолиаи китобҳои бадеиву илмӣ ташвиқ намоянд,

қобилияти эҷодии онҳоро тақвият бахшанд ва ба таълими фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ тавачҷуҳи бештар зоҳир намоянд”.

Амали намудани ин иқдоми созандаву бунёдкорона ва таҳкимбахши рушди воқеии иқтисодиёту иҷтимоиёти кишвар вазифаи ҳар фарди ҳудогоҳу худшинос, ва муассисаҳои таълимӣ, мақомоти давлатӣ ва аҳли зиёи мамлакат мебошад.

Мо бояд омӯзиши муқаддимаи табиатшиносиро аз боғчаи кӯдакон шурӯъ намуда, дар тамоми зинаҳои минбаъдаи таҳсилот омӯзиши асосҳои табиатшиносии муосирро барои тамоми соҳаҳо ва ихтисосҳо ба роҳ монем. Стандарт ва нақшаву барномаҳои таълимиро бо назардошти дастури раҳнамо ва созандаи Пешвои муаззами миллат бо бартарӣ додан ба омӯзиши фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ таҷдиди назар намоем. Дарвоқеъ, донишҳои табиатшиносӣ бояд ҷузъи муҳимми маърифати умумии донишҷӯёни ихтисосҳои гуногун бошад. Ин донишҳо ба тайёрии донишҷӯён ва фаъолияти минбаъдаи онҳо мусоидат менамояд.

**Ширинбек Холиқов,
д.и.х. профессори кафедраи химияи органикӣ**